

КРИМІНОЛОГІЧНА СКЛАДОВА ЧАСТИНА У СТРАТЕГІЧНИХ ДОКУМЕНТАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ З ПИТАНЬ ДЕОКУПАЦІЇ ДОНБАСУ (СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ)

CRIMINOLOGICAL COMPONENT IN THE STRATEGIC DOCUMENTS OF THE IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY IN THE ISSUES OF DONBASS DEOCCUPATION (CONDITION, PROBLEMS AND PROSPECTS)

Титаренко О.О.,

кандидат юридичних наук, доцент,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

Автором здійснено аналіз кримінологічної складової частини в стратегічних документах щодо деокупації Донбасу. Акцент зроблено на дослідженні Державної цільової програми відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України (2017), Плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження (2017), та Стратегії деокупації Донбасу «Механізм малих кроків» (2018) у частині наявних у них заходів із забезпечення кримінологічної безпеки на територіях Донецької та Луганської областей. На підставі проведеного аналізу виявлені недоліки у формуванні цих стратегічних документів. Запропоновані заходи, спрямовані на посилення в них кримінологічної складової частини щодо забезпечення громадської безпеки.

Ключові слова: кримінологічна безпека, стратегічні документи, деокупація Донбасу, забезпечення громадської безпеки, протидія злочинності.

Автор проанализировал криминалистическую составляющую в стратегических документах по деокупации Донбасса. Основное внимание уделено исследованию Государственной целевой программы восстановления и построения мира в восточных регионах Украины (2017), Плана действий, направленных на реализацию определенных принципов государственной внутренней политики в отношении отдельных районов Донецкой и Луганской областей, где государственные органы временно не выполняют свои полномочия (2017), и Стратегии деокупации Донбасса «Механизм малых шагов» (2018) в части закрепления в них мер по обеспечению криминалистической безопасности на территориях Донецкой и Луганской областей. По результатам исследования был выявлен ряд недостатков, допущенных при формировании данных стратегических документов. Предложены меры по усилению криминалистического компонента в части обеспечения общественной безопасности.

Ключевые слова: криминалистическая безопасность, стратегические документы, деокупация Донбасса, общественная безопасность, противодействие преступности.

The author analyzed the criminological component in strategic documents of the de-occupation of the Donbass. The main emphasis is placed on the research of the State Target Program of Recovery and Peace building in the Eastern regions of Ukraine (2017), the Action Plan aimed at implementing certain principles of the state domestic policy regarding certain districts in Donetsk and Lugansk regions, where the state authorities temporarily do not fulfill their powers (2017) and the Strategy of De-occupation of the Donbass "The Mechanism of Small Steps" (2018) as part of their existing measures to ensure criminological security in the territories of Donetsk and Lugansk regions. According to the results of the research, the existing deficiencies were identified during the formation of these strategic documents, and measures were proposed to strengthen the criminological component in their part in providing public safety.

Key words: criminological safety, strategic documents, de-occupation of the Donbass, public safety, counteraction of crime.

Постановка проблеми. За сучасних умов реалізації державної політики у сфері національної безпеки одним зі стратегічних її напрямів залишається вирішення питань поновлення територіальної цілісності України, а також вжиття заходів, спрямованих на деокупацію та інтеграцію окремих територій Донецької та Луганської областей (далі – Донбас або східні регіони). Цей процес є складним і багатограним і включає в себе необхідність розв'язання політичних, економічних, соціальних, культурних, ідеологічних, екологічних та інших безпекових питань¹. Щодо останнього, то воно полягає у забезпеченні кримінологічної безпеки. Сам процес досягнення миру на Сході України буде пов'язаний не тільки із поновленням державного контролю на кордоні з Російською Федерацією (далі – РФ), а і з відновленням роботи органів державної влади, територіального самоврядування, а також забезпечення громадської (публічної) безпеки та порядку. Останнє є багатоаспектною діяльністю як загальних, так і спеціальних суб'єктів протидії злочинності.

За час збройної агресії РФ поступово створюються відповідні державні механізми подолання її негативних наслідків, а також відновлення та інтеграції Донбасу. За-

раз залишається актуальним розроблення та реалізація стратегічних і програмних документів із відновлення та інтеграції цієї території, включно із тими, які сьогодні є тимчасово окупованими РФ. Важливе значення у формуванні таких документів має закріплення напрямів і заходів із забезпечення кримінологічної безпеки, реалізація яких спрямована безпосередньо або опосередковано на мінімізацію рівня реальних і потенційних кримінальних загроз, що впливає на стан захищеності особи, суспільства, держави від протиправних діянь та створення безпекових умов для їх розвитку. Проте у формуванні таких стратегічних і програмних документів не завжди дотримується їх внутрішня узгодженість, відображається повнота й актуальність заходів, спрямованих на досягнення головної мети, виникають складнощі, пов'язані з урахуванням відповідних прогностичних оцінок розвитку соціально-економічної, політичної ситуацій, а також стану національної безпеки тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначимо, що питанням формування політики протидії злочинності, розроблення стратегії та програмування протидії злочинності як на державному, так і на регіональному рівні приділяли увагу в своїх працях такі вітчизняні вчені, як: О.М. Бандурка, В.І. Борисов, В.С. Батиргарєєва, В.В. Голина, Л.М. Давиденко, І.М. Данышин, О.М. Джу́жа, А.П. Закалюк, А.Ф. Зелінський, О.Г. Кальман, М.М. Ключев, В.В. Коваленко, М.В. Костицький, М.Г. Колодяжний,

¹ Попередні наслідки збройного конфлікту. Йдеться про понад 10,3 тис. загинув, понад 24,5 тис. поранених і близько 1,3 тис. зниклих безвісти серед цивільного населення та комбатантів, втягнення до 45 тис. українців у діяльність збройних формувань і понад 346 тис. – у діяльність самопроголошених органів окупаційної влади, переміщення в межах та за межі України близько 2,7 млн громадян [1].

О.М. Костенко, О.Г. Кулик, О.М. Литвак, О.М. Литвинов, С.Ю. Лукашевич, П.П. Михайленко, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, В.О. Туляков, В.І. Шакур та ін.

Проте дослідження кримінологічної складової частини в стратегічних і програмних документах із питань деокупації Донбасу сьогодні є малодослідженими. Окремі аспекти цього питання розглядалися В.М. Бесчастним у докторській дисертації «Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні» (Харків, 2018) [2, с. 60–64], Ю.Б. Данильченко у монографії «Тероризм: феномен, детермінація, протидія» [3], С.А. Мозолем у монографії «Кримінологічна безпека в Україні» [4].

Метою статті є визначення стану забезпечення кримінологічної складової частини в стратегічних документах реалізації державної політики з питань деокупації Донбасу, виявлення відповідних недоліків щодо узгодженості стратегічних документів між собою та розробка обґрунтованих пропозицій, спрямованих на їх усунення.

Виклад основного матеріалу. У цій статті проаналізовано наявні державні стратегічні документи (стратегії, програми, закони, плани), які стосуються питань деокупації Донбасу на предмет передбачення в них кримінологічної складової частини. До останньої ми відносимо розв'язання питань, спрямованих на стабілізацію криміногенної обстановки, забезпечення публічної (громадської) безпеки, профілактичну роботу з населенням у напрямі порозуміння та примирення (зниження ступеня ненависті один до одного), зниження впливу загальносоціальних факторів на криміногенну обстановку в східних регіонах України.

У ЗМІ, наукових публікаціях, виступах Президента України, Голови Уряду, української політичної еліти та громадськості не раз говорилося про необхідність вирішення питання Донбасу, а саме деокупації її територій, а також відновлення та розбудови миру на цих територіях. Це питання складне і залежить від багатьох чинників, як внутрішніх, так і зовнішніх, а також від бажання та політичної волі головних геополітичних «акторів» (США, Німеччини, Франції, Великої Британії, РФ). Щодо України, то наша країна чітко визначила курс на деокупацію окремих територій Донецької та Луганської областей, відновлення в них миру та підтримання його. Останнє відображене в низці державних стратегічних документів, а саме у: 1) Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (12 січня 2015 р.) [5]; 2) Програмі діяльності Кабінету Міністрів України (14 грудня 2014 р.) [6]; 3) Законі України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (18 січня 2018 р.) [7]; 4) Державній цільовій програмі відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України (13 грудня 2017 р.) [8]; 5) Плані заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження (11 січня 2017 р.) [9]; 6) Середньостроковому плані пріоритетних дій Уряду до 2020 р. (03 квітня 2017 р.) [10]; 7) Стратегії деокупації Донбасу «Механізм малих кроків», анонсований МВС України (07 червня 2018 р.) [11]; 8) Стратегії національної безпеки України (26 травня 2015 р.) [12].

Далі розглянемо зміст кримінологічної складової частини у вищевказаних документах і їх узгодженість між собою, враховуючи хронологію їх прийняття.

Так, у Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» (2015) закріплено вектор безпеки, спрямований на розвиток спроможності держави захистити свої кордони та суверенітет. Акцентується на необхідності проведення реформ сектору національної безпеки, правоохоронної сфери та сфери протидії корупції. Водночас у документі чітко не конкретизується безпековий напрям щодо деокупації Донбасу, протидії злочинності, стабілізації криміногенної обстановки та

забезпечення громадської безпеки. На нашу думку, останнє також впливає на сталий розвиток країни [5].

Проте Програма діяльності Кабінету Міністрів України (2014–2015), навпаки, більш чітко відображає спрямованість країни на відновлення територіальної цілісності та відбудову Донбасу. Зокрема, Програмою передбачається: 1) розроблення Державної стратегії з відновлення цілісності України, інтеграції окупованих територій, забезпечення дотримання прав внутрішньо переміщених осіб і громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово не контрольованій українською владою території в районі проведення антитерористичної операції; 2) забезпечення ефективної координації діяльності органів виконавчої влади щодо забезпечення дотримання прав і свобод внутрішньо переміщених осіб і громадян України, котрі проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово не контрольованій українською владою території в районі проведення антитерористичної операції [6]. Але слід зауважити, що станом на лютий 2019 р. такий окремий документ, як «Державна стратегія з відновлення цілісності України, інтеграції окупованих територій» не затверджений, хоча окремі аспекти цієї стратегії відображені в інших стратегічних документах, які розглянемо далі.

Зокрема, в Стратегії національної безпеки України (2015) одним зі стратегічних завдань політики національної безпеки також визначено саме відновлення територіальної цілісності України та цілісності демократичних інститутів на всій її території, реінтеграцію тимчасово окупованих територій після їх звільнення. Проте кримінологічна складова частина реалізації цього завдання не розкривається й обмежується здебільшого визначенням напрямів реформування правоохоронних органів, а також визначенням окремих пріоритетів забезпечення економічної безпеки (протидії організованій економічній злочинності), інформаційної безпеки (протидії інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільною свідомістю і поширенню спотвореної інформації, захисту національних цінностей і зміцненню єдності українського суспільства), забезпеченню кібербезпеки і безпеки інформаційних ресурсів (моніторингу кіберпростору з метою своєчасного виявлення, запобігання кіберзагрозам і їх нейтралізації) [12].

Що ж до Плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження (січень 2017 р.), то цим документом (далі – План) визначаються два стратегічні завдання Міністерствам, іншим ЦОВВ, Донецькій і Луганській облдержадміністраціям: 1) виконувати завдання Плану щодо заходів із дотриманням вимог законодавства з протидії фінансуванню тероризму та недопущення дій, спрямованих на зміну кордонів чи територіальної цілісності України; 2) запобігати та не допускати будь-які дії, спрямовані на легітимізацію незаконних збройних формувань чи терористичних організацій, що перебувають на території окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження [9]. Також Планом передбачено 14 напрямів, за якими реалізуються відповідні групи заходів зі стабілізації ситуації на Донбасі, переважно соціального, економічного, гуманітарного, культурного, духовного, правового характеру. Крім цього, в ньому закріплені заходи, спрямовані на протидію окремим видам злочинів і стабілізацію криміногенної обстановки, що складає кримінологічну складову частину в цьому документі. Зокрема, заходи спрямовані на: 1) зниження рівня корупції серед військовослужбовців і працівників правоохоронних і спеціальних органів, які забезпечують встановлений режим перетину лінії зіткнення громадянами та переміщення товарів через лінію зіткнення; 2) за-

безпечення гарантованих Конституцією України прав і свобод громадян на основі впровадження європейських стандартів соціального захисту, підвищення якості соціальних послуг; 3) забезпечення здійснення заходів щодо захисту дітей від негативного впливу збройного конфлікту, протидії торгівлі дітьми під час збройного конфлікту, в т. ч. проведення широкої інформаційно-роз'яснювальної роботи стосовно захисту дітей від участі у воєнних діях і збройних конфліктах [9].

Проте слід зауважити, що серед заходів відсутні ті, які спрямовані на: протидію фінансуванню тероризму (останнє визначене Планом як пріоритетне завдання), забезпечення громадської безпеки та протидію злочинності. Водночас Планом, у позитивному сенсі, передбачені заходи, спрямовані на ранню профілактику проявів сепаратизму і відновлення повноцінного діалогу між представниками різних соціальних та етнічних груп, забезпечення створення умов для формування толерантного суспільства (зниження рівня загострення протиріч серед мешканців Донбасу на політичному, ідеологічному, релігійному та мовному ґрунті – *виділено мною* – О. Т.)

Щодо середньострокового Плану пріоритетних дій Уряду до 2020 р. (квітень 2017 р.) [10], то цей документ (далі – План Уряду), хоча і базується на Програмі діяльності Уряду та Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», не має узгодженості з Планом (січень 2017 р.) та Стратегією національної безпеки України (2015), які розглядалися вище. У ньому переважно висвітлюється виконання Державної цільової програми відновлення та розбудови миру у східних регіонах України (котра була затверджена з запізненням – у грудні 2017 р.). Що ж до забезпечення громадської безпеки та громадського порядку, то в Плані Уряду зроблено акцент виключно на реформуванні та розвитку НГУ². Тим самим поза увагою залишається реформа МВС України, НПУ, яку визначено як один із пріоритетів у Стратегії національної безпеки України (2015). НПУ є одним з основних суб'єктів у частині забезпечення публічного порядку та безпеки згідно з Законом України «Про Національну поліцію».

Державна цільова програма відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України (грудень 2017 р.), на відміну від Плану (січень 2017 р.), передбачає заходи, які реалізуються тільки на підконтрольних Україні територіях Донбасу, що не відповідає назві самого програмного документа та напрямку реалізації Програми діяльності Уряду (2014–2015) в частині відновлення цілісності України, інтеграції окупованих територій [8]. Проте в цьому документі (далі – Програма грудня 2017 р.) більш ретельно відображена реалізація державної політики в означеному напрямі. Так, зокрема, для досягнення головної мети Програми визначається реалізація комплексу взаємопов'язаних заходів за трьома стратегічними компонентами: 1) відновлення критичної інфраструктури й основних соціальних послуг; 2) економічного відновлення; 3) підвищення соціальної стійкості, розбудови миру та громадської безпеки.

На наш погляд, третій стратегічний компонент Програми має безпосередній кримінологічний вплив на нормалізацію стану кримінологічної безпеки в східних регіонах країни і передбачає реалізацію програмних заходів за шістьма напрямками: «Вироблення механізму досягнення згуртованості, соціальної єдності та відбудови довіри», «Сприяння культурному діалогу та вихованню толерантності», «Посилення ролі інститутів громадянського суспільства в регіонах, постраждалих від збройного конфлікту», «Забезпечення психологічної та соціальної

підтримки населення, яке постраждало від збройного конфлікту», «Розвиток місцевого самоврядування в контексті децентралізації, створення самодостатніх територіальних громад, здатних до саморозвитку», «Захист населення, що постраждало від збройного конфлікту. Громадська безпека. Доступ до правосуддя» [8].

Водночас вивчення запропонованих у Програмі п'яти груп заходів, спрямованих на реалізацію останнього напрямку, дає підстави стверджувати про наявність у цій частині певних прогалин, пов'язаних із залишенням поза увагою низки важливих заходів, спрямованих на забезпечення громадської безпеки та доступу до правосуддя. Зокрема, в частині забезпечення громадської безпеки та протидії злочинності не передбачені заходи, спрямовані на: 1) подолання проявів сепаратизму та тероризму (широкого розповсюдження програмного напрямку «На тебе чекають вдома», виявлення осіб, причетних до НЗФ за сприяння місцевого населення в межах запровадженої системи соціального партнерства, недопущення фактів потрапляння на тимчасово невідконтрольну територію осіб, які перебувають в активному розшуку за вчинення злочинів), незаконного обігу зброї, наркотиків, на профілактику корупційних проявів; 2) підвищення кваліфікації правоохоронців, зокрема шляхом проведення тренінгів і навчання поліцейських новим методикам з охорони публічного порядку та безпеки в умовах збройного конфлікту; 3) забезпечення ширшого використання правоохоронними органами новітніх технічних засобів дистанційного виявлення наркотичних засобів, вибухових речовин, осіб, які перебувають у розшуку. Також щодо розглядуваного напрямку Програми є зауваження і стосовно суб'єктів, визначених у ній для реалізації відповідного комплексу заходів із забезпечення громадської безпеки. Так, як окремі суб'єкти такого забезпечення взагалі не визначені НГУ, ДПСУ, СБУ. Також забезпечення належного стану громадської безпеки чомусь не передбачене як очікуваний результат реалізації цієї Програми.

Щодо забезпечення доступу до правосуддя як складової частини стратегічного програмного напрямку «Соціальна стійкість, розбудова миру», то в цьому аспекті в Програмі взагалі жодних конкретних заходів не передбачено, окрім загального, спрямованого на розвиток спроможності правоохоронних органів у сфері забезпечення дотримання міжнародного гуманітарного права і зобов'язань у галузі прав людини у зв'язку зі злочинами і насильством, пов'язаними зі збройним конфліктом. Як виконавців реалізації останнього заходу Програмою визначено тільки МТОТ, а інші суб'єкти, зокрема правоохоронні органи, залишені поза увагою [8].

У цьому разі Програма потребує внесення змін і доповнень, у т. ч. щодо розробки окремих законодавчих документів. Може йтися про прийняття проекту Закону України «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту», який 26 січня 2018 р. був розроблений Українською Гельсінської спілкою з прав людини [1]. Також окремі заходи, передбачені в цьому законопроекті, доцільно було б відобразити і в Програмі, зокрема заходи, спрямовані на: 1) запобігання подальшій дискримінації громадян України, котрі проживають на окупованих територіях, і внутрішньо переміщених осіб під час реалізації їх прав і свобод, гарантованих Конституцією України та іншими законами, в т. ч. міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана ВРУ; 2) встановлення засад політичної, кримінальної та іншої відповідальності осіб, які вчинили воєнні злочини чи злочини проти людяності, сприяли окупації, захопленню органів державної влади та місцевого самоврядування, а також осіб, залучених у діяльність органів окупаційної влади; підстави звільнення від відповідальності, категорії осіб, щодо яких можливе застосування амністії (законопроекти № 6170 від 09 березня 2017 р., № 7425 від 20 грудня 2017 р., № 7425-1 від 28 грудня 2017 р., № 7426

² Скорочення, які використовуються в тексті: Національна гвардія України (НГУ), Національна поліція України (НПУ), Служба безпеки України (СБУ), Державна прикордонна служба України (ДПСУ), Міністерство внутрішніх справ України (МВС України), Верховна Рада України (ВРУ), Міністерство з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб (МТОТ).

від 20 грудня 2017 р., № 9438 від 20 грудня 2018 р.: про переслідування за прояви колабораціонізму та посилення відповідальності за державну зраду, «Про прощення», про забезпечення гармонізації кримінального законодавства з положеннями міжнародного права) [13–18]; 3) запобігання будь-яким незаконним переслідуванням громадян за політичними мотивами.

Суттєвим кроком держави на шляху до формування політики в напрямі деокупації Донбасу стало прийняття 18 січня 2018 р. Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» (далі – Закон) [7]. Фактично з 01 травня 2018 р. замість режиму проведення АТО було запроваджено проведення Операції об'єднаних сил (далі – ООС). Відповідно до ст. 4 Закону однією з головних цілей державної політики в цьому напрямі є захист прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Для досягнення цієї мети до сил ООС залучено низку правоохоронних органів, зокрема НПУ, НГУ, ДПСУ, ДФСУ, СБУ. Ці суб'єкти забезпечують досягнення мети під час здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації.

Щодо кримінологічної складової частини реалізації державної політики у цьому напрямі, то вона полягає у вжитті відповідними суб'єктами (правоохоронними органами) заходів, спрямованих на підтримання правопорядку, а точніше забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку як складової частини національної безпеки як у зоні безпеки, так і в районі проведення бойових дій (на території, прилеглої до лінії розмежування). Виходячи зі змісту ст. 5, 6, 8 Закону, в зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій, діє особливий порядок, що передбачає надання органам сектору безпеки й оборони, іншим державним органам України спеціальних повноважень, необхідних для здійснення заходів із забезпечення національної безпеки й оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації. Сьогодні, наприклад, у межах цього Закону підрозділи НПУ, введені до складу ООС, здійснюють заходи, спрямовані на: виявлення осіб, причетних до діяльності НЗФ, протидію незаконному обігу зброї, наркотиків, профілактику терористичних проявів, виявлення осіб, котрі вчинили злочини та перебувають у розшуку, охорону громадських місць, тощо.

Проте слід відзначити, що розробка та прийняття цього Закону не вплинули на Державну цільову програму відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України, що є свідченням недоліків застосування програмно-цільового методу.

Більш детальним щодо висвітлення кримінологічної складової частини є Стратегія деокупації Донбасу «Механізм малих кроків», анонсована МВС України 07 червня 2018 р. (далі – Стратегія МВС України). Хоча серед необхідних кроків (11) чітко не виділено забезпечення громадської безпеки та правопорядку, але він зазначається як необхідна складова частина у разі введення миротворчої місії та відновлення роботи державних інститутів

[11]. Так, у межах реалізації зазначених кроків у напрямі безпеки і правопорядку зазначається про необхідність: 1) спільного патрулювання у звільнених населених пунктах, яке відбувається за участю миротворців, української поліції та представників місцевих територіальних громад; 2) повернення української правової системи та проведення місцевих виборів на звільненій території відповідно до законодавства України.

Також, як і в проекті Закону України «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту», у Стратегії МВС України зроблено акцент на формуванні правового поля для врегулювання конфлікту, який полягатиме в ухваленні пакету законодавчих актів, що сприяють відновленню територіальної цілісності України. У їх числі закони «Про амністію», «Про колаборантів».

Водночас зіставлення цієї Стратегії МВС України з іншими стратегічними документами, які були нами розглянуті, показує, що заходи (або «малі кроки»), визначені в ній, переважно узгоджуються з напрямками та заходами цих документів і доповнюють один одного. Проте кримінологічна складова частина щодо забезпечення громадської безпеки та порядку (протидії злочинності) потребує більшої конкретизації.

Висновки. Підсумовуючи вище викладене, слід зазначити про основні недоліки розглянутих нами стратегічних документів:

Відсутність послідовності в розробці та прийнятті стратегічних документів щодо деокупації Донбасу та невідтримання певної ієрархії стратегічних документів. Так, сьогодні фактично немає документа «Державної стратегії з відновлення цілісності України, інтеграції окупованих територій», хоча його розробка передбачена Програмою діяльності Уряду. На підставі останнього доцільно було формувати і Державну цільову програму відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України (грудень 2017 р.), але з розширенням сфери її дії на тимчасово окуповані території Донбасу.

Наявність неузгодженості окремих стратегічних напрямів із комплексом заходів, який пропонується реалізувати для забезпечення кримінологічної безпеки на Донбасі, як у державних стратегіях, так і в програмах і планах.

Відсутність у більшості стратегічних документів окремого напрямку із забезпечення громадської безпеки та порядку на шляху до деокупації та інтеграції Донбасу. Кримінологічна складова частина в стратегічних документах із деокупації Донбасу, хоч і представлена частково, має розрізнений характер і потребує уточнення та доповнення. Це стосується і необхідності закріплення в цих документах ширшого кола суб'єктів, які залучаються для реалізації кримінологічної складової частини (НПУ, НГУ, ДПСУ, СБУ).

Залежність ефективності реалізації стратегічних документів, в т. ч. і її кримінологічної складової частини, від передбачення імовірних сценаріїв розвитку ситуації на Донбасі, та своєчасності корегування стратегії і тактики протидії злочинності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Презентація законопроекту «Про засади державної політики захисту прав людини в умовах подолання наслідків збройного конфлікту» від 19 квітня 2018 р. URL: <https://helsinki.org.ua/articles/prezentatsiya-zakonoprojektu-pro-zasady-derzhavnoyi-polityky-zahystu-pravlyudyny-v-umovah-podolannya-naslidkiv-zbrojnoho-konfliktu> (дата звернення: 01.02.2019).
2. Бесчастний В.М. Теорія та практика кримінологічного забезпечення протидії злочинності в Україні : дис. ... док. юрид. наук : 12.00.08. Харків, 2018. 400 с.
3. Данильченко Ю.Б. Тероризм: феномен, детермінація, протидія : монографія. Харків : Золота миля, 2018. 478 с.
4. Мозоль С.А. Кримінологічна безпека в Україні : монографія. Харків : Константа, 2018. 482 с.
5. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020», затверджена Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 03.02.2019).
6. Програма діяльності Кабінету Міністрів України (14 грудня 2014 р.). URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu> (дата звернення: 03.02.2019).
7. Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» від 18 січня 2018 р. № 2268-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2268-19> (дата звернення: 01.02.2019).

8. Державна цільова програма відновлення та розбудови миру в Східних регіонах України, затвердженої постановою КМУ від 13 грудня 2017 р. № 1071. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npras/pro-zatverdzhennya-derzhavnoi-cilov> (дата звернення: 01.02.2019).
9. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів, спрямованих на реалізацію деяких засад державної внутрішньої політики щодо окремих районів Донецької та Луганської областей, де органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження» від 11 січня 2017 р. № 8-р (в редакції 19 липня 2017 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8-2017-p> (дата звернення: 01.02.2019).
10. Середньостроковий план пріоритетних дій Уряду до 2020 р., затверджений розпорядженням КМУ від 03 квітня 2017 р. № 275-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/programa-diyalnosti-uryadu> (дата звернення: 01.02.2019).
11. Стратегія деокупації Донбасу «Механізм малих кроків», анонсований МВС України 07 червня 2018 р. URL: http://mvs.gov.ua/ua/pages/4446_deokupaciya_donbasu.htm (дата звернення: 04.02.2019).
12. Указ Президента України «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України» від 26 травня 2015 р. № 287/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 01.02.2019).
13. Проект Закону про заборону колабораціонізму № 6170 від 09 березня 2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61312 (дата звернення: 03.02.2019).
14. Проект Закону про захист української державності від проявів колабораціонізму № 7425 від 20 грудня 2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63192 (дата звернення: 01.02.2019).
15. Проект Закону встановлення справедливості та покарання винних у воєнних злочинах по подіям на території Донецької та Луганської областей № 7425-1 від 28 грудня 2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63278 (дата звернення: 01.02.2019).
16. Проект Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України (щодо колабораціонізму та посилення відповідальності за державну зраду) № 7426 від 20 грудня 2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63193 (дата звернення: 01.02.2019).
17. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення гармонізації кримінального законодавства з положеннями міжнародного права № 9438 від 20 грудня 2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=65266 (дата звернення: 01.02.2019).
18. Законопроект «Про Прощення», запропонований Всеукраїнським громадським рухом «Сила права» 08 березня 2018 р. URL: <https://www.obozrevatel.com/politics/proekt-zakonu-ukraini-pro-proschennya-na-kogo-poshiryetsya-i-kogo-proschati-ne-mozhna.htm> (дата звернення: 01.02.2019).

УДК 343.2

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ЗМІСТ СУКУПНОСТІ ЗЛОЧИНІВ: ОКРЕМІ МІРКУВАННЯ

CRIMINAL LEGAL CONTENT OF COMPLAINTS OF CRIME: SPECIFIC CHALLENGES

Устрицька Н.І.,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін

Львівського державного університету внутрішніх справ

Проаналізовано поняття сукупності злочинів за Кримінальним кодексом України. Проаналізовано види сукупності злочинів і наведені окремі міркування щодо співвідношення реальної та ідеальної сукупності злочинів із повторністю злочинів.

Ключові слова: сукупність злочинів, ідеальна сукупність злочинів, реальна сукупність злочинів, повторність злочинів.

Проанализированы понятия совокупности преступлений по Уголовному кодексу Украины. Проанализированы виды совокупности преступлений и приведены отдельные соображения о соотношении реальной и идеальной совокупности преступлений с повторяемостью преступлений.

Ключевые слова: совокупность преступлений, идеальная совокупность преступлений, реальная совокупность преступлений, повторность преступлений.

The concept of the totality of crimes under the Criminal Code of Ukraine is analyzed. The types of aggregate of crimes are analyzed and certain considerations concerning the correlation of the real and perfect set of crimes with repetition of crimes are given.

Key words: totality of crimes, perfect set of crimes, real set of crimes, repetition of crimes.

Постановка проблеми. У розділі VII Загальної частини КК України «Повторність, сукупність та рецидив злочинів» визначено нормативний зміст вказаних проявів множинності злочинів і встановлено деякі особливості кримінальної відповідальності за них. Однак, як зазначено у науці кримінального права, кримінально-правовий зміст різних форм множинності злочинів законодавець сформулював так, що деякі з цих форм не виключають одна одну [1, с. 540; 7, с. 79]. Наприклад, формулювання, яке міститься у ч. 1 ст. 33 КК України – «сукупністю злочинів визнається вчинення особою двох або більше злочинів, передбачених різними статтями або різними статтями або різними частини однієї статті...», – дає підставу віднести таку ознаку до повторності злочинів, адже повторність також може бути утворена завдяки поєднанню двох злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті. Відповідно вчинені особою злочини

одночасно можуть утворювати сукупність і повторність. Така ситуація створює труднощі у кваліфікації злочинів. Окрім цього, щодо цілої низки питань реалізації сукупності, повторності і рецидиву злочинів у науці кримінального права є діаметрально протилежні позиції, а практика застосування норм допускає помилки.

Стан дослідження. У науці кримінального права вчення про сукупність злочинів не є новим. Вагомий внесок у вирішення проблем кримінально-правової характеристики сукупності злочинів зробили у своїх працях такі науковці, як: О.О. Дудоров, І.О. Зінченко, М.Й. Коржанський, П.К. Кривошеїн, Г.Г. Криволапов, В.П. Малков, Д.М. Молчанов, В.О. Навроцький, Т.І. Созанський, А.А. Стрижевська та ін. Проте в теорії кримінального права питання щодо поняття сукупності злочинів, її видів, правил кваліфікації, відмежування від суміжних понять завжди були дискусійними і дотепер багато з них є